

WYMAGANIA EDUKACYJNE Z JĘZYKA POLSKIEGO DLA KLASY 8

KRYTERIA OSIĄGANIA CEŁÓW I KRYTERIA OCENIANIA

Obszar	2- dopuszczająca	3- dostateczna;	4- dobra	5- bardzo dobra	6- celująca
	UCZEŃ:				
I. Kształcenie literackie i kulturowe • wiersz	• przedstawia treść wiersza • określa rodzaj literacki • wskazuje podmiot liryczny • określa rodzaj liryki • wyjaśnia pojęcia: <i>aforyzm, fraszka, paradoks, tren, porównanie homeryckie, puenta, przenośnia, symbol, peryfraza, hymn, refren, anafora, ironia apostrofa, alegoria</i> • potrafi omówić przynależność gatunkową utworów • wskazuje adresata lirycznego, bohaterów wiersza	• określa funkcję zwrotów do adresata • opisuje emocje wyrażane przez podmiot liryczny, nazwać emocje towarzyszące podmiotowi lirycznemu, określić jego stosunek do adresata • wyjaśnia, w imieniu jakiej zbiorowości wypowiada się podmiot liryczny • charakteryzuje bohaterów • wyjaśnia znaczenie sentencji • wyjaśnia prawdy życiowe zawarte w utworach • określa funkcję adresata • określa miejsce, w którym ujawnia się podmiot liryczny • wskazuje środki stylistyczne, związki frazeologiczne	• wskazuje elementy tworzące atmosferę, budujące nastrój • omawia funkcję skonstrastowania np. dwóch przestrzeni, bohaterów itp. • potrafi zinterpretować zabiegi stylistyczne zastosowane w wierszu, określić funkcję słownictwa • omawia funkcję użycia regionalizmów w piosence, paradoksu we fraszce • potrafi zinterpretować tytuł • wskazuje nawiązania, konteksty np. historyczny, biograficzny • postawić tezę interpretacyjną • określi przyczyny emocji	• potrafi zinterpretować wymowę wiersza, przesłanie utworu • przedstawia swoje spostrzeżenia dotyczące danej sytuacji lirycznej • potrafi zinterpretować istotne elementy wiersza, np. zakończenie, sposób ukazania przemijania, puentę • potrafi odnieść wymowę wiersza do rzeczywistości codziennej • omawia funkcję refrenu i anafory • dokonuje interpretacji, tworząc własną wypowiedź, np. sformułować katalog zasad, którymi powinien się kierować człowiek • podejmuje dyskusję na temat poruszanych	• wykazuje umiejętność operowania kontekstem, twórczego przetworzenia poruszanych w utworze kwestii, przekładu intersemiotycznego, • podejmuje dyskusję na wskazany temat posiłkując się tekstem wiersza • potrafi odnaleźć odzwierciedlenie poruszanych zagadnień w wybranym tekście kultury i omówić dostrzeżony związek • omawia kontekst historyczny utworu • tworzy prezentację tematyczną • potrafi przytoczyć i omówić wybrany tekst kultury poruszający temat małej ojczyzny

Szkoła Podstawowa nr 4 im. Bolesława Chrobrego w Goleniowie

			podmiotu lirycznego	problemów, np. historycznego i współczesnego rozumienia słowa patriotyzm, potrzeby zachowania tożsamości narodowej	• omawia różne sposoby przedstawienia motywu przemijania w tekstach kultury
• proza • gatunki mieszane	• opowiada treść utworu lub fragmentu utworu • przedstawia bohaterów utworu • wyjaśnia pojęcia: literatura faktu, reportaż, alianci, idealizm, superbohater, antyutopia, alegoria, utopia, science fiction • wypowiada się na temat narratora, określa rodzaj narracji • określa czas i miejsce akcji • wyjaśnić pojęcia: faszyzm, rasizm, obóz koncentracyjny, okupacja, Szare Szeregi, sabotaż, dywersja, literatura faktu motyw, przypowieść, powieść historyczna, powiastka filozoficzna, epepeja, inwokacja, szlachta, dworek szlachecki, komizm, ironia, pierwsi chrześcijanie, Cesarstwo Rzymskie, zabory, rusyfikacja	• wykorzystuje najważniejsze konteksty • charakteryzuje bohaterów całego lub fragmentów utworu • opisuje relacje pomiędzy bohaterami, określić stany emocjonalne bohaterów • omawia znaczenie czasu i miejsca akcji dla wymowy utworu, omówić świat przedstawiony • określa temat przewodni utworu • wypowiada się na temat utworu i zawartych w nim zagadnień, wyjaśnić zasady rządzące światem przedstawionym • wyjaśnia specyfikę języka utworu, np. użytych w tekście frazeologizmów • wymienia cechy gatunkowe utworu	• omawia sposób prezentacji wybranego elementu utworu, porównać wybrane elementy świata przedstawionego • wylicza i omawia problemy, z którymi zetknął się bohater • wyjaśnia motywy postępowania, konsekwencje decyzji bohatera, wskazać jego najważniejsze cechy • wyjaśnia przyczynę reakcji bohatera w wybranych sytuacjach, • omówić stosunek bohatera do rzeczywistości • interpretuje zachowanie bohatera, ocenić go • omawia relacje łączące bohaterów • omawia stosunek autora tekstu do opisywanego bohatera • wskazuje cechy gatunkowe utworu, wypowiedzieć się na temat stylu utworu • wyciąga wnioski • określa własne stanowisko	• posiada umiejętność poprawnego zinterpretowania wymaganego materiału, właściwej argumentacji, uogólniania, podsumowania i porównania, np. potrafi: • przedstawia punkt widzenia narratora na poruszany w utworze temat • interpretuje puentę, tytuł, wymowę utworu • wskazuje charakterystyczne cechy języka utworu, wyjaśnić ich znaczenie i określić ich funkcje w tekście • wskazuje stereotypy przedstawione w utworze • przedstawia zdobyte za pomocą różnych źródeł informacje na temat poruszany w tekście • podejmuje dyskusję na temat poruszanych problemów, np. historycznego i współczesnego rozumienia słowa patriotyzm, potrzeby	• potrafi wykorzystywać bogate konteksty, formułować i rozwijać problem badawczy, tworzyć własne teksty rozwijające poruszane tematy, np. potrafi: • tworzy prezentację nawiązującą do poruszanych zagadnień • podejmuje dyskusję na temat rzetelnych źródeł informacji lub zagadnień poruszanych w tekście • przedstawia inny tekst kultury podejmujący temat • na podstawie dowolnych źródeł opracowuje kontekst historyczny utworu • potrafi odnaleźć konteksty i nawiązania do innych tekstach kultury • omawia wybraną adaptację

Szkoła Podstawowa nr 4 im. Bolesława Chrobrego w Goleniowie

				zachowania tożsamości narodowej • wyjaśnia symboliczne znaczenie elementów utworu, • omawia przenośnię, uniwersalną wymowę utworu • potrafi umieścić utwór w kontekście, np. historycznym, biograficznym	
• wywiad • gatunki publicystyczne	• wyjaśnia pojęcie wywiad, artykuł, felieton • omawia przynależność tekstu do gatunku prasowego • wymienia gatunki wypowiedzi prasowej	• rozpoznaje gatunki wypowiedzi prasowej • przedstawia najważniejsze wydarzenia z historii piśmiennictwa	• analizuje wywiad pod kątem sposobu zadawania pytań przez osobę przeprowadzającą wywiad • omawia język prasy • wymienia cechy dobrego tekstu prasowego	• potrafi odnaleźć elementy omówione w wywiadzie w rzeczywistości codziennej • analizuje tekst prasowy według podanych kryteriów	• podejmuje dyskusję na temat wad i zalet publikacji drukowanych oraz elektronicznych • pisze artykuł publicystyczny/felieton
• film	• przedstawia najważniejsze momenty w historii kina • wyjaśnia pojęcia: kadr, plan filmowy, ujęcie, scena, montaż, scenariusz	• podaje przykłady filmów należących do poszczególnych gatunków filmowych • omawia kompozycję kadru	• wskazuje w wybranych filmach cechy klasyfikujące je do poszczególnych gatunków	• analizuje język filmu w wybranym dziele • ocenia wybrane dzieło filmowe według podanych kryteriów	• przygotowuje prezentację na temat wybranej postaci związanej z filmem • tworzy scenariusz filmowy spełniający wymogi wybranej konwencji gatunkowej • prezentuje stworzony przez siebie film.
• dzieło sztuki (obraz, fotografia, grafika, rzeźba)	• wymienia barwy użyte przez malarza • opisuje, co zostało przedstawione na obrazie, zdjęciu, muralu • wyjaśnia pojęcia: kompozycja, fotografia artystyczna, fotoreportaż, sztuka współczesna • wymienia rodzaje	• omawia znaczenie zastosowanych przez malarza proporcji • omawia kompozycję dzieła • wskazuje przykłady fotografii należących do danych kategorii • wyjaśnia pojęcia: mural, street art	• podejmuje próbę zinterpretowania znaczenia barw, sposobu przedstawienia bohatera • wskazuje elementy, które zostały wyeksponowane w dziele • ocenia wybrane dzieło według podanych kryteriów	• interpretuje sposób ukazania tematu dzieła • wyjaśnia wymowę dzieła • wypowiada swoją opinię na temat dzieła i uzasadnia ją • analizować wybrane dzieło • wypowiada się na temat specyfiki sztuki	• porównuje obraz z innymi tekstami kultury przedstawiającymi temat • omawia wybrane dzieło dostrzegając konteksty i nawiązania • analizuje wybrane dzieło i uzasadnia swój wybór • omawia wybrany przykład street artu

Szkoła Podstawowa nr 4 im. Bolesława Chrobrego w Goleniowie

	fotografii/malarstwa	• opisuje obraz, mural	• wypowiada się na temat roli światła w dziele	współczesnej	
II. Kształcenie językowe-fonetyka • głoska i litera • podział głosek • upodobnienia głosek • sylaba • akcent wyrazowy i zdaniowy	• rozróżnia pojęcia <i>litera</i> i <i>głoska</i> • zna główne sposoby zapisywania głosek • dzieli proste wyrazy na litery i głoski • wie, że <i>i</i> może pełnić w wyrazach różne funkcje • odróżnia samogłoski od spółgłosek • wie, które narządy artykulacyjne biorą udział w powstawaniu głosek • określa podstawowe cechy głosek • wie, co to jest sylaba • wie, że sylaby mogą się kończyć na samogłoskę lub spółgłoskę • dzieli wyrazy na sylaby • ma świadomość konieczności poprawnego akcentowania wyrazów • stara się poprawnie akcentować wyrazy • wie, że są wyrazy bezakcentowe • wie, że istnieje zjawisko upodobnienia głosek • zna podstawowe rodzaje upodobnień • zaznacza i nazywa podstawowe rodzaje upodobnień	• wie, co to jest głoska i litera • zna sposoby zapisywania głosek • dzieli wyrazy na litery i głoski • zna funkcje litery i w wyrazach • rozróżnia samogłoski i spółgłoski • wymienia podstawowe narządy artykulacyjne • określa cechy głosek • izoluje sylabę w wyrazie • rozpoznaje sylaby otwarte i zamknięte, dzieli wyrazy na sylaby • wie, na czym polega akcent wyrazowy • poprawnie akcentuje wyrazy • wymienia przykłady wyrazów bezakcentowych • wie, na czym polegają upodobnienia głosek • zna różne rodzaje upodobnień, zaznacza i nazywa upodobnienia	• wyjaśnia, czym jest głoska, a czym litera • wymienia różnorodne sposoby zapisywania głosek • dzieli trudne wyrazy na litery i głoski • podaje przykłady roli i w wyrazach • wymienia wszystkie samogłoski, odróżnia spółgłoski • wymienia narządy artykulacyjne • określa cechy głosek • rozpoznaje różne sylaby w wyrazie • nazywa, która sylaba jest zamknięta, a która otwarta • dzieli trudne wyrazy na sylaby • omawia akcent wyrazowy • poprawnie akcentuje niemal wszystkie wyrazy • wymienia różnorodne przykłady wyrazów bezakcentowych • omawia upodobnienia głosek • zna wszystkie rodzaje upodobnień • poprawnie zaznacza i nazywa upodobnienia	• omawia rozróżnienie w języku na litery i głoski • omawia wszystkie sposoby zapisywania głosek • bezbłędnie dzieli trudne wyrazy na litery i głoski • omawia funkcje litery i w wyrazach • wyjaśnia, czym różnią się samogłoski od spółgłosek • omawia rolę poszczególnych narządów w artykulacji głosek • określa cechy głosek • wyjaśnia, czym jest sylaba • wyjaśnia, kiedy sylaba jest otwarta, kiedy zamknięta • bezbłędnie dzieli trudne wyrazy na sylaby • wyjaśnia, na czym polega akcent wyrazowy • poprawnie akcentuje wszystkie wyrazy • zna wyrazy bezakcentowe • tłumaczy mechanizm powstawania upodobnień głosek • omawia wszystkie rodzaje upodobnień • zaznacza i nazywa wszystkie rodzaje upodobnień	• bezbłędnie dzieli wszystkie wyrazy na litery i głoski • bezbłędnie określa rolę i w wyrazach • omawia proces powstawania głosek • bezbłędnie określa cechy głosek • bezbłędnie dzieli wszystkie wyrazy na sylaby • bezbłędnie stosuje akcent w swoich wypowiedziach, rozpoznaje wszystkie rodzaje upodobnień, nazywa je, poprawnie wymawia
Zróżnicowanie języka:	• ma świadomość różnicy między treścią a zakresem znaczeniowym wyrazów	• wie, czym różni się treść od zakresu znaczeniowego wyrazu	• wyjaśnia, czym różni się treść od zakresu znaczeniowego wyrazu	• omawia zagadnienie różnic między treścią a zakresem znaczeniowym	• bezbłędnie podaje treść i zakres znaczeniowy różnorodnych wyrazów

Szkoła Podstawowa nr 4 im. Bolesława Chrobrego w Goleniowie

• treść i zakres znaczeniowy wyrazu • nazwy osobowe • odmiana imion i nazwisk • nazwy miejscowe • odmiana nazw miejscowych • nazwy mieszkańców • kolokwializmy • wyrazy rodzime i zapożyczone • regionalne odmiany języka	• podaje treść i zakres znaczeniowy kilku wyrazów • podaje kilka wyrazów o tym samym zakresie znaczeniowym • wie, że imiona i nazwiska to nazwy osobowe • zna zasady pisowni nazw osobowych • poprawnie odmienia proste nazwy osobowe • wie, czego dotyczą nazwy miejscowe • zna zasady pisowni nazw miejscowych • wie, że nazwy miejscowe podlegają odmianie przez przypadki • wie, jak tworzy się nazwy mieszkańców • zna zasady pisowni nazw mieszkańców • zna pojęcie kolokwializmu • wie, kiedy można używać kolokwializmów • wyróżnia popularne wyrazy zapożyczone • zna zasady pisowni wyrazów zapożyczonych • wie, że obok języka ogólnopolskiego istnieją regionalne odmiany języka • zna podstawowe rodzaje dialektyzmów • próbuje czytać tekst pisany gwarą	• podaje treść i zakres znaczeniowy wyrazów • podaje wyrazy o tym samym zakresie znaczeniowym • wyróżnia spośród nazw własnych nazwy osobowe • stosuje zasady pisowni nazw osobowych • poprawnie odmienia większość nazw osobowych • wyróżnia spośród nazw własnych nazwy miejscowe • przedstawia zasady pisowni nazw miejscowych • poprawnie odmienia najbardziej powszechne nazwy miejscowe • tworzy poprawnie podstawowe nazwy mieszkańców • zapisuje poprawnie podstawowe nazwy mieszkańców • wie, jakie wyrazy i związki wyrazowe są kolokwializmami, nie nadużywa kolokwializmów • podaje kilka przykładów wyrazów rodzimych i zapożyczonych • omawia zasady pisowni wyrazów zapożyczonych • wie co to jest dialekt i gwara	• dostrzega zależności między treścią a zakresem znaczeniowym wyrazów • tworzy proste ciągi wyrazów o tym samym zakresie znaczeniowym • ma podstawową wiedzę na temat powstawania nazw osobowych • poprawnie zapisuje nazwy osobowe • poprawnie odmienia niemal wszystkie nazwy osobowe • podaje kilka przykładów różnych nazw miejscowych • stosuje zasady pisowni nazw miejscowych • poprawnie odmienia większość nazw miejscowych • poprawnie tworzy większość nazw mieszkańców • stosuje się do zasad ich pisowni • podaje kilka przykładów kolokwializmów • wie, dla jakiego stylu języka są typowe kolokwializmy • podaje przykłady wyrazów rodzimych i zapożyczonych • stosuje zasady pisowni wyrazów zapożyczonych • wyjaśnia, co to jest dialekt i gwara	wyrazów • omawia relacje między treścią a zakresem znaczeniowym wyrazu • tworzy ciągi wyrazów o tym samym zakresie znaczeniowym • wie, jak powstawały nazwy osobowe • bezbłędnie zapisuje nazwy osobowe • poprawnie odmienia wszystkie nazwy osobowe • podaje różnorodne przykłady nazw miejscowych • bezbłędnie zapisuje nazwy miejscowe • poprawnie odmienia wszystkie nazwy miejscowe • poprawnie tworzy nazwy mieszkańców • poprawnie zapisuje nazwy mieszkańców • podaje przykłady kolokwializmów • wyjaśnia, kiedy używanie kolokwializmów jest błędem • rozróżnia wyrazy rodzime i zapożyczone, poprawnie zapisuje wyrazy zapożyczone • podaje przykłady regionalnych odmian języka • rozpoznaje rodzaje dialektyzmów	• omawia proces powstawania nazw osobowych, zapisuje je bezbłędnie • zna wszystkie wzory deklinacyjne nazw osobowych • swobodnie posługuje się nazwami miejscowymi • zna wszystkie wzory deklinacyjne nazw miejscowych • poprawnie tworzy i zapisuje wszystkie nazwy mieszkańców • używa kolokwializmów tylko wówczas, gdy jest to uzasadnione • omawia proces zapożyczania wyrazów • omawia specyfikę różnych regionalnych odmian języka
--	--	--	---	---	--

Szkoła Podstawowa nr 4 im. Bolesława Chrobrego w Goleniowie

		• zna rodzaje dialektyzmów • czyta tekst pisany gwarą	• podaje przykłady różnych rodzajów dialektyzmów • czyta płynnie tekst pisany gwarą	• czyta ze zrozumieniem tekst pisany gwarą	
Komunikacja i kultura języka: • poprawne używanie słownictwa • norma językowa • błąd językowy • manipulacja językowa	• stosuje proste związki wyrazowe • zna pojęcie szablonu językowego • wie, że w działaniach językowych należy stosować się do norm językowych • wie, że istnieją różne normy językowe • w swoich wypowiedziach stara się stosować do norm językowych • wie, że w wypowiedziach powinno unikać się błędów językowych • rozpoznaje innowacje językowe • zna podstawowe rodzaje błędów językowych • zna pojęcie manipulacji językowej • dostrzega językowe sposoby stosowane w manipulacji językowej • stara się nie poddawać manipulacji językowej	• wie, co to są związki wyrazowe • rozpoznaje szablony językowe • wie, co to jest norma językowa • odróżnia normę wzorcową od użytkowej i potocznej, stosuje się do norm językowych w większości swoich wypowiedzi • wie, co to jest błąd językowy • odróżnia innowacje językowe od błędów językowych rozpoznaje różne rodzaje błędów językowych • wie, na czym polega manipulacja językowa • zna podstawowe sposoby manipulacji językowej • nie poddaje się manipulacji językowej	• wyjaśnia, co to są związki wyrazowe • unika stosowania szablonów językowych • wstępnie wyjaśnia na czym polega norma językowa • rozróżnia różne rodzaje norm językowych • przestrzega norm językowych niemal we wszystkich wypowiedziach • wyjaśnia, co to jest błąd językowy • wyjaśnia, w jakich okolicznościach stosowane są innowacje językowe • klasyfikuje większość błędów językowych • wyjaśnia, na czym polega manipulacja językowa • omawia językowe sposoby stosowane w manipulacji językowej • skutecznie nie poddaje się manipulacji językowej	• wyjaśnia mechanizm tworzenia związków wyrazowych • krytycznie ocenia stosowanie szablonów językowych • wyjaśnia, na czym polega i czego dotyczy norma językowa • rozróżnia wszystkie normy językowe • zawsze stosuje się do odpowiednich norm językowych w swoich wypowiedziach • wyjaśnia mechanizm popełniania błędów i usterek językowych • ocenia innowacje językowe • klasyfikuje rodzaje błędów językowych • wyjaśnia, czym różni się manipulacja językowa od perswazji • wyjaśnia językowe mechanizmy manipulacji językowej • przeciwstawia się manipulacji językowej	• świadomie i celowo stosuje poprawne związki wyrazowe w wypowiedziach • unika stosowania szablonów językowych, krytycznie ocenia je w cudzych wypowiedziach • świadomie stosuje się w swoich wypowiedziach do norm językowych różnego rodzaju • świadomie unika popełniania błędów językowych, zna ich rodzaje i mechanizm powstawiania • świadomie i skutecznie przeciwstawia się manipulacji językowej
III. Tworzenie wypowiedzi: formy użytkowe • życiorys, CV • podanie	• wyjaśnia pojęcia: życiorys, CV (Curriculum vitae), podanie, list motywacyjny • wymienia elementy, z	• gromadzi informacje, które powinny się znaleźć w życiorysie i CV • gromadzi argumenty przydatne do uzasadnienia	• porządkuje informacje niezbędne do skonstruowania życiorysu i CV, podania, listu motywacyjnego	• na podstawie życiorysu redaguje oficjalne CV • redaguje oficjalne podanie z prośbą o przyjęcie do szkoły ponadpodstawowej	• bezbłędnie pod względem językowym i merytorycznym redaguje tekst podanej formy wypowiedzi

Szkoła Podstawowa nr 4 im. Bolesława Chrobrego w Goleniowie

• list motywacyjny	• których składają się życiorys i CV • wymienia elementy, które powinny się znaleźć na podaniu • wymienia elementy, z których składa się list motywacyjny • podejmuje próbę napisania życiorysu, CV, podania, listu motywacyjnego według wzoru	• prośby • dostrzega, że list motywacyjny jest odpowiedzią na podane ogłoszenia • redaguje wskazaną formę według podanych zasad	• koryguje błędy w przykładowym życiorysie i CV, podaniu, liście motywacyjnym • pisze wskazaną formę zgodnie z zasadami	• ocenia rzetelność i wiarygodność podanych listów motywacyjnych	• bezbłędnie pod względem językowym i merytorycznym zredagować tekst podanej formy wypowiedzi
wypowiedź argumentacyjna: • przemówienie, • rozprawka, • list otwarty	• wymienia cechy argumentacyjnych form wypowiedzi • wymienia elementy niezbędne do ich przygotowania • podejmuje próbę napisania wypowiedzi argumentacyjnej według wzoru	• wie z jakich elementów powinna się składać dobrze skomponowana wypowiedź argumentacyjna • przygotowuje plan • redaguje podaną formę wypowiedzi według wzoru	• zna strategię zdobycia przychylności słuchaczy, • stosuje sposoby prezentacji argumentów i formułowania zakończenia	• analizuje przykładowe formy wypowiedzi pod kątem tematu i stosowanych strategii • wygłasza przemówienie zgodnie z zasadami	• bezbłędnie pod względem językowym i merytorycznym redaguje tekst podanej formy wypowiedzi • sugestywnie wygłasza przemówienie
opowiadanie	• podejmuje próbę napisania opowiadania według wzoru • stosuje narrację częściowo funkcjonalną, prostą fabułę • pojawiają się usterki w logicznym układzie zdarzeń oraz błędy językowe, ortograficzne i interpunkcyjne	• pisze opowiadanie z dialogiem, zachowując kolejność wydarzeń i trójdzielną kompozycję, • znać sposoby wzbogacania narracji i potrafi zastosować niektóre z nich	• pisać poprawne opowiadanie pod względem chronologii i kompozycji, popełniając nieliczne błędy językowe i w zakresie zapisu • stosuje sposoby wzbogacania narracji	• pisze poprawne pod względem językowym i pod względem formy opowiadanie, bezbłędnie wydzielając akapity	• pisze samodzielnie i zgodnie z wymogami gatunku oryginalne opowiadanie, stosując bogate słownictwo
IV. SAMOKSZTAŁCENIE					

Szkoła Podstawowa nr 4 im. Bolesława Chrobrego w Goleniowie

- doskonalili ciche i głośne czytanie;
- doskonalili różne formy zapisywania pozyskanych informacji;
- korzysta z informacji zawartych w różnych źródłach, gromadzi wiadomości,
- selekcjonuje informacje;
- zna i stosuje zasady korzystania z zasobów bibliotecznych (np. w bibliotekach szkolnych oraz on-line);
- korzysta ze słowników ogólnych języka polskiego, także specjalnych, oraz słownika terminów literackich;
- zwraca uwagę na typy definicji słownikowych, określa ich swoistość;
- rozwija umiejętność krytycznej oceny pozyskanych informacji;
- poznaje życie kulturalne swojego regionu;
- rozwija umiejętności efektywnego posługiwania się technologią informacyjną oraz zasobami internetowymi i wykorzystuje te umiejętności do prezentowania własnych zainteresowań.

II Kryteria osiągania celów edukacyjnych (uczeń potrafi):

I. Kształcenie literackie i kulturowe

1. Wiersz

Uczeń potrafi:

- Dokonać samodzielnej i wieloaspektowej interpretacji tekstu poetyckiego, odczytując jego sensy dosłowne, przenośne oraz uniwersalne (filozoficzne, egzystencjalne, historyczne).
- Porównać dwa utwory poetyckie pod kątem podejmowanej tematyki, nastroju, kreacji podmiotu lirycznego oraz zastosowanych rozwiązań artystycznych.
- Wskazać, nazwać i określić funkcję zaawansowanych środków stylistycznych (np. ironia, paradoks, oksymoron, alegoria, symbol, anafora, przerzutnia, neologizm artystyczny).
- Scharakteryzować sytuację liryczną oraz podmiot liryczny, uwzględniając jego refleksje, system wartości, emocje oraz doświadczenia biograficzne lub historyczne.
- Powiązać treść wiersza z kontekstem epoki, prądu literackiego lub tradycji kulturowej (np. nawiązania do antyku, motywów biblijnych, tradycji romantycznej).

2. Proza

Uczeń potrafi:

- Dokonać pełnej syntezy świata przedstawionego utworu fabularnego, określając jego strukturę (wątki główne, poboczne, epizody, motywacje psychologiczne bohaterów).
- Rozpoznawać i analizować zaawansowane odmiany powieści i opowiadań (np. powieść psychologiczna, biograficzna, reportażowa, parabola/powieść alegoryczna).
- Wskazać i ocenić funkcję zabiegów kompozycyjnych (np. retrospekcja, inwersja czasowa, kompozycja szkatułkowa, obecność narratora personalnego vs. wszechwiedzącego).
- Wykorzystać znajomość całego tekstu lektury obowiązkowej do argumentacji w wypracowaniu egzaminacyjnym (przywoływanie kluczowych faktów, losów postaci, cytatów i motywów).
- Formułować dojrzałe wnioski i oceny moralne dotyczące postaw bohaterów literackich, odnosząc je do współczesnych problemów społecznych i etycznych.

3. Gatunki mieszane

Uczeń potrafi:

- Identyfikować i wskazywać cechy gatunków z pogranicza rodzajów literackich (np. ballada, satyra, poemat) oraz synkretyzmu rodzajowego w większych dziełach (np. elementy liryczne i dramatyczne w epopei "Pan Tadeusz").
- Analizować utwory łączące słowo z obrazem (komiks, powieść graficzna, mem internetowy), określając relację między tekstem a warstwą wizualną oraz ich wspólny

Szkoła Podstawowa nr 4 im. Bolesława Chrobrego w Goleniowie

wpływ na odbiorcę.

- Dostrzec i wyjaśnić obecność różnych konwencji (np. groteski, fantastyki, realizmu magicznego, komizmu i tragizmu) współistniejących w jednym utworze.

4. Wywiad

Uczeń potrafi:

- Określić cel, dynamikę oraz strukturę formalną wywiadu (wprowadzenie/prezentacja postaci, sekwencja pytań i odpowiedzi, podsumowanie).
- Analizować role uczestników wywiadu – oceniać strategię pytającego (dziennikarza) oraz sposób kreowania własnego wizerunku przez odpowiadającego.
- Wskazać w tekście wywiadu środki perswazyjne, emocjonalne oraz elementy manipulacji językowej lub gry z rozmówcą.
- Przekształcać wybrane fragmenty wywiadu na inne formy wypowiedzi (np. na notatkę biograficzną lub artykuł) oraz samodzielnie redagować pytania do wywiadu z zachowaniem zasad netykiety i kultury języka.

5. Gatunki publicystyczne

Uczeń potrafi:

- Rozróżniać podstawowe gatunki publicystyczne i dziennikarskie (artykuł publicystyczny, felieton, reportaż, esej, komentarz prasowy, recenzja) i wskazać ich kluczowe wyznaczniki.
- Bezbłędnie oddzielać fakty od opinii, komentarzy i sądów wartościujących autora tekstu publicystycznego.
- Rozpoznać i nazwać funkcję funkcji tekstu (informacyjną, perswazyjną/nakłaniającą, ekspresywną, estetyczną).
- Analizować argumentację publicysty, oceniać logiczność wywodu, dobór przykładów oraz skuteczność stosowanych chwytów retorycznych.

6. Film

Uczeń potrafi:

- Dokonać krytycznej analizy dzieła filmowego, traktując je jako autonomiczny tekst kultury (a nie tylko ilustrację książki).
- Oceniać relację między adaptacją/ekranizacją filmową a literackim pierwowzorem, wskazując i argumentując celowość zmian (skrótów, modyfikacji wątków, interpretacji postaci).
- Analizować specyficzny język filmu – wskazywać i określać funkcję takich elementów jak: plan filmowy (ogólny, bliski, detal), praca kamery, montaż, oświetlenie, scenografia, kostiumy, muzyka oraz dźwięki pozadialogowe.
- Sformułować samodzielną, dojrzałą recenzję lub opinię o filmie, posługując się poprawną terminologią filmoznawczą.

7. Dzieło sztuki (obraz, fotografia, grafika, rzeźba)

Uczeń potrafi:

- Dokonać precyzyjnego opisu analitycznego i interpretacji dowolnego dzieła wizualnego (malarstwa, rzeźby, fotografii artystycznej/reporterskiej, grafiki).
- Nazwać i opisać zaawansowane elementy strukturalne:
 - *Obraz i grafika*: kompozycja (otwarta, zamknięta, horyzontalna, wertykalna, perspektywa), kolorystyka (monochromatyczna, kontrastowa, dominacja barw), światłości, faktura, ekspresja linii.
 - *Fotografia*: kadr, głębia ostrości, moment ujęcia (kontekst reporterski vs. artystyczny), światło naturalne i sztuczne.
 - *Rzeźba*: trójwymiarowość, materiał (kamień, metal, drewno) i jego faktura, bryła, dynamika lub statyka postaci/formy, relacja dzieła z otoczeniem (przestrzenią).
- Odczytać ukrytą symbolikę, alegorię oraz metaforę wizualną zawartą w dziele sztuki.
- Funkcjonalnie zestawić dzieło sztuki z tekstem literackim w wypowiedzi argumentacyjnej (np. wskazać, jak obraz i wiersz realizują ten sam motyw wanitatywny, patriotyczny czy miłosny).

II. Kształcenie językowe

1. Fonetyka

Uczeń potrafi:

Szkoła Podstawowa nr 4 im. Bolesława Chrobrego w Goleniowie

- Głoska i litera: Bezbłędnie odróżniać głoski (najmniejsze elementy słyszalne) od liter (znaków graficznych), wskazywać różnice w ich liczbie w danym wyrazie oraz poprawnie zapisywać dwuznaki i oznaczenia miękkości.
- Podział głosek: Klasyfikować głoski na samogłoski i spółgłoski, dźwięczne i bezdźwięczne, twarde i miękkie (oraz zmiękczone), ustne i nosowe, a także rozumieć rolę samogłoski jako ośrodka sylaby.
- Upodobnienia głosek: Rozpoznawać, nazywać i wyjaśniać zjawiska fonetyczne zachodzące w wyrazach: upodobnienia pod względem dźwięczności (wsteczne i postępowe, ubezdźwięcznienia i udźwięcznienia), upodobnienia wewnątrzwyrazowe i międzywyrazowe oraz utratę dźwięczności w wygłosie (na końcu wyrazu).
- Sylaba: Poprawnie dzielić wyrazy na sylaby, stosując zasady przenoszenia słów do nowego wersu.
- Akcent wyrazowy i zdaniowy: Właściwie akcentować wyrazy (w tym wyjątki: akcent na 3. lub 4. sylabie od końca w formach czasowników oraz zapożyczeniach) oraz świadomie stosować akcent zdaniowy (intonację) w celu podkreślenia najważniejszego sensu wypowiedzi.

2. Zróżnicowanie języka

Uczeń potrafi:

- Treść i zakres znaczeniowy wyrazu: Wyjaśnić i zilustrować przykładami relację między treścią (zbiorem cech) a zakresem (zbiorem obiektów) wyrazu; rozumieć, że im szerszy zakres, tym uboższa treść (i odwrotnie).
- Nazwy osobowe oraz odmiana imion i nazwisk: Rozpoznawać i poprawnie stosować w piśmie i mowie polskie oraz obce imiona i nazwiska; bezbłędnie odmieniać je przez przypadki, stosując odpowiednie końcówki i zasady ortograficzne (np. użycie apostrofu przy nazwiskach obcojęzycznych).
- Nazwy miejscowe i ich odmiana: Klasyfikować nazwy geograficzne (toponimy) i poprawnie odmieniać nazwy miast, państw, rzek czy regionów (w tym rzadkie lub nieregularne formy miejscowników i dopełniaczy).
- Nazwy mieszkańców: Tworzyć poprawne nazwy mieszkańców miast, regionów i państw (np. *warszawianin, Azjata*) z zachowaniem reguł pisowni wielką i małą literą.
- Kolokwializmy: Identyfikować wyrazy i związki potoczne, określać ich funkcję w tekstach literackich oraz unikać ich w oficjalnych wypowiedziach pisemnych (np. w rozprawce).
- Wyrazy rodzime i zapożyczone: Odróżniać słownictwo rdzennie polskie od wyrazów obcych, wskazywać źródła zapożyczeń (np. anglicyzmy, galicyzmy) i oceniać celowość ich użycia we współczesnej polszczyźnie.
- Regionalne odmiany języka: Rozpoznawać cechy dialektów oraz gwar regionalnych (np. śląskiej, góralskiej, kaszubskiej), a także wskazywać różnice między językiem ogólnym a odmianami dzielnicowymi (np. słownictwo krakowskie vs. warszawskie).

3. Komunikacja i kultura języka

Uczeń potrafi:

- Poprawne używanie słownictwa: Dobierać wyrazy i związki frazeologiczne w sposób precyzyjny, adekwatny do tematu, intencji oraz sytuacji komunikacyjnej (oficjalnej/nieoficjalnej).
- Norma językowa: Rozróżniać normę wzorcową (oficjalną, tradycyjną) od normy użytkowej (potocznej, dopuszczalnej w swobodnej komunikacji) i świadomie się do nich stosować.
- Błąd językowy: Identyfikować, klasyfikować i samodzielnie poprawiać błędy językowe: wewnątrzjęzykowe (gramatyczne, leksykalne, frazeologiczne, fonetyczne) oraz zewnątrzjęzykowe (ortograficzne i interpunkcyjne).
- Manipulacja językowa: Rozpoznawać mechanizmy manipulacji w tekstach reklamowych, politycznych, publicystycznych oraz w mediach społecznościowych; odróżniać uczciwą perswazję od nieetycznego wywierania wpływu, dezinformacji i kłamstwa.

III. Tworzenie wypowiedzi

1. Formy użytkowe (życiorys, CV, podanie, list motywacyjny)

Uczeń potrafi:

Szkoła Podstawowa nr 4 im. Bolesława Chrobrego w Goleniowie

- Życiorys i CV: Odróżnić tradycyjny życiorys (tekst ciągły pisany chronologicznie w pierwszej osobie) od nowoczesnego CV (notatka blokowa, schematyczna). W obydwu formach potrafi bezbłędnie wyselekcjonować i uporządkować informacje o wykształceniu, doświadczeniu i umiejętnościach [SJP PWN].
- Podanie: Zredagować oficjalne pismo urzędowe z zachowaniem rygorystycznego układu graficznego (miejscowość i data, dane wnioskodawcy, dane adresata, nagłówek z nazwą pisma, treść z jasną prośbą i uzasadnieniem, zwrot grzecznościowy, czytelny podpis).
- List motywacyjny: Napisać tekst będący rozwinięciem CV, w którym w sposób perswazyjny, logiczny i kulturalny uzasadnia swoją kandydaturę na dane stanowisko lub do wybranej szkoły, dbając o oficjalny styl wypowiedzi.
- Poprawność formalna: We wszystkich wyżej wymienionych formach bezbłędnie stosować zwroty grzecznościowe (zapisywane wielką literą, np. *Szanowny Panie Dyrektorze, Państwa, Pan*) oraz eliminować słownictwo potoczne.

2. Wypowiedź argumentacyjna (przemówienie, rozprawka, list otwarty)

Uczeń potrafi:

- **Rozprawka**
 - Sformułować we wstępie klarowną tezę lub hipotezę, stanowiącą bezpośrednią odpowiedź na problem postawiony w temacie.
 - Zachować wzorcową, trójdzielną kompozycję z wyraźnym podziałem na akapity (wstęp, rozwinięcie, zakończenie).
 - Przedstawić bogatą i logiczną argumentację, wykorzystując co najmniej dwa w pełni rozwinięte argumenty.
 - **Funkcjonalnie i bezbłędnie odwołać się do lektury obowiązkowej** (wybierać utwory trafnie, opisywać losy bohaterów w celu udowodnienia argumentu, unikać streszczania książki).
 - Sformułować w zakończeniu dojrzałe podsumowanie, które nie jest jedynie powtórzeniem tezy, lecz wynika logicznie z wywodu.
- **Przemówienie:**
 - Dostosować ton, argumenty i język do konkretnego audytorium oraz okoliczności.
 - Zastosować strukturę retoryczną: bezpośrednie zwroty do słuchaczy (apostrofy), jasne przedstawienie celu, stopniowanie napięcia w argumentacji oraz mocną puentę.
 - Świadomie posługiwać się środkami retorycznymi (pytania retoryczne, antytezy, powtórzenia, wyliczenia) w celu wywarcia wpływu na odbiorców.
 - **Funkcjonalnie i bezbłędnie odwołać się do lektury obowiązkowej** (wybierać utwory trafnie, opisywać losy bohaterów w celu udowodnienia argumentu, unikać streszczania książki).
- **List otwarty:**
 - Połączyć cechy formalne tradycyjnego listu (miejscowość, data, nagłówek, podpis) z funkcją publicystyczną (adresowanie wypowiedzi do szerokiego grona odbiorców za pośrednictwem mediów).
 - Jasno zdefiniować ważny społecznie lub moralnie problem i przedstawić go w sposób kulturalny, ale stanowczy, dążąc do zasygnalizowania potrzeby zmian lub dyskusji.

3. Opowiadanie (twórcze i odtwórcze)

Uczeń potrafi:

- Kreować spójny i logiczny świat przedstawiony, dynamicznie prowadząc akcję od zawiązania, przez wyraźny punkt kulminacyjny, aż do rozwiązania i puenty.
- Twórczo przekształcać fabułę lektur obowiązkowych (np. dopisywać spotkanie bohaterów z różnych książek, zmieniać bieg wydarzeń, wprowadzać nowego narratora) z zachowaniem realiów danego utworu.
- Wpleść w tekst co najmniej 5 wymaganych elementów urozmaicających: dialog (poprawnie zapisany interpunkcyjnie), monolog, opis (miejsca, postaci, sytuacji), charakterystykę bohatera oraz opis przeżyć wewnętrznych (emocji).
- Stosować bogate słownictwo dynamizujące akcję (czasowniki ruchu) oraz dbać o spójność tekstu poprzez właściwe wskaźniki czasu (np. *w mgnieniu oka, niespodziewanie, niedługo potem*).

Szkoła Podstawowa nr 4 im. Bolesława Chrobrego w Goleniowie

IV. Samokształcenie

Uczeń potrafi:

- Autonomicznie wyszukiwać i selekcjonować informacje: Samodzielnie docierać do wiarygodnych źródeł wiedzy (literatura naukowa, słowniki, oficjalne portale edukacyjne, np. CKE, Wolne Lektury), odrzucając informacje niepełne, fake newsy lub manipulacyjne.
- Dokonywać krytycznej syntezy wiedzy: Łączyć wiadomości pochodzące z różnych dyscyplin (np. kontekst historyczny i biograficzny z analizą dzieła literackiego) w celu sformułowania własnych, dojrzałych wniosków.
- Świadomie stosować autokorektę: Wykorzystywać specjalistyczne słowniki (poprawnej polszczyzny, frazeologiczny, wyrazów obcych) oraz zasady gramatyczne do samodzielnego wykrywania i poprawiania błędów we własnych wypowiedziach pisemnych przed oddaniem ich do oceny.
- Planować i organizować własny proces nauki: Samodzielnie rozkładać w czasie przygotowania do egzaminu ósmoklasisty, tworzyć harmonogramy powtórek lektur oraz systematycznie weryfikować stan swojej wiedzy za pomocą arkuszy próbnych.
- Stosować zaawansowane techniki notowania i zapamiętywania: Tworzyć funkcjonalne notatki nieliniowe (np. mapy myśli z motywami literackimi, tabele synchroniczne, fiszki pojęciowe), które ułatwiają szybkie powtarzanie dużych partii materiału.
- Rozwiązywać problemy badawcze i **projektowe**: Formułować pytania, stawiać hipotezy interpretacyjne wobec tekstów kultury i samodzielnie szukać argumentów na ich poparcie bez gotowych schematów i odpowiedzi z internetu.

III. Kryteria oceniania

Ocena	Kryteria osiągnięć ucznia
1 – niedostateczna	Uczeń nie opanował podstawowych wiadomości i umiejętności przewidzianych dla klasy VIII. Nie wykonuje prostych zadań nawet przy pomocy nauczyciela, nie rozumie podstawowych poleceń, nie podejmuje systematycznie prób pracy i nie korzysta z udzielanej pomocy.
2 – dopuszczająca	Uczeń opanował wiadomości i umiejętności na poziomie podstawowym. Wykonuje proste, typowe zadania, często korzystając z instrukcji, wzoru, podpowiedzi lub bezpośredniej pomocy nauczyciela. Potrafi wykorzystać podstawową wiedzę w znanych sytuacjach.
3 – dostateczna	Uczeń opanował najważniejsze wiadomości i umiejętności. Samodzielnie wykonuje typowe zadania dotyczące treści poznanych i wcześniej ćwiczonych. Rozumie podstawowe pojęcia, potrafi zastosować poznane zasady i tworzy proste, zrozumiałe wypowiedzi.
4 – dobra	Uczeń poprawnie i samodzielnie wykorzystuje poznaną wiedzę. Potrafi zastosować ją w typowych sytuacjach, analizować podstawowe problemy, formułować własne wypowiedzi oraz uzasadniać swoje rozwiązania. Dbą o poprawność językową i potrafi częściowo korygować własne błędy.
5 – bardzo dobra	Uczeń sprawnie wykorzystuje wiedzę w różnych sytuacjach. Samodzielnie analizuje, porównuje, wnioskuje i argumentuje. Potrafi interpretować teksty, tworzyć rozbudowane i poprawne wypowiedzi, świadomie korzystać ze źródeł oraz dokonywać samodzielnej korekty własnej pracy.

Szkoła Podstawowa nr 4 im. Bolesława Chrobrego w Goleniowie

Ocena	Kryteria osiągnięć ucznia
6 – celująca	Uczeń twórczo wykorzystuje wiedzę, również w nowych i nietypowych sytuacjach. Samodzielnie poszukuje rozwiązań, proponuje własne pomysły, łączy wiadomości z różnych obszarów i wykorzystuje je w praktyce. Wykazuje ponadprzeciętną samodzielność, kreatywność, umiejętność argumentowania, rozwiązywania problemów i autorefleksji.

UWAGI DO STOSOWANIA W OCENIANIU:

1. Wymagania mają charakter narastający – uczeń otrzymujący ocenę wyższą powinien spełniać również wymagania określone dla ocen niższych.
2. Ocena niedostateczna nie jest konsekwencją pojedynczego błędu, braku jednej pracy lub trudności występujących wyłącznie w jednym obszarze. Ocenę klasyfikacyjną ustala się na podstawie całościowego poziomu osiągnięć ucznia.
3. W ocenianiu należy uwzględniać indywidualne możliwości psychofizyczne i edukacyjne ucznia oraz dostosowanie wymagań wynikające z rozpoznanych potrzeb.
4. Szczególne znaczenie ma rozwój kompetencji językowych: rozumienie wypowiedzi, czytanie, formułowanie własnych wypowiedzi, selekcjonowanie i przetwarzanie informacji oraz dostosowywanie komunikatu do sytuacji i odbiorcy.
5. Ocenie podlega również umiejętność korzystania ze źródeł, krytycznej oceny informacji, poszanowania autorstwa oraz bezpiecznego i odpowiedzialnego korzystania z technologii cyfrowych.
6. W zakresie tworzenia wypowiedzi bierze się pod uwagę m.in. treść, zgodność z tematem i formą, kompozycję, spójność, poprawność językową, zasób słownictwa, ortografię, interpunkcję oraz samodzielność redagowania i poprawiania tekstu.
7. W zakresie odbioru literatury i innych tekstów kultury ocenia się nie tylko znajomość treści, lecz także rozumienie, analizowanie, interpretowanie, uzasadnianie własnego odczytania, wyciąganie wniosków oraz odnoszenie tekstu do wartości i doświadczeń.
8. Przy ocenie najwyższej szczególnie istotne są: samodzielność, twórcze wykorzystanie wiedzy, umiejętność rozwiązywania problemów, argumentowanie, łączenie różnych dziedzin, inicjowanie działań oraz świadoma autorefleksja.
9. Przy różnicowaniu ocen nauczyciel bierze pod uwagę nie tylko poprawność odpowiedzi, lecz także stopień samodzielności ucznia.
10. Uczeń klasy siódmej powinien wykazać się wiedzą i umiejętnościami obowiązującymi w klasach niższych (I – VII).

Szkoła Podstawowa nr 4 im. Bolesława Chrobrego w Goleniowie

11. Nauczyciel dokonuje wyboru omawianych w danym roku lektur i tekstów w oparciu o podstawę programową, realizowany program, możliwości i potrzeby klasy.

Lektury obowiązkowe dla klas VII – VIII:

- Charles Dickens, *Opowieść wigilijna*;
- Aleksander Fredro, *Zemsta*;
- Jan Kochanowski, wybór fraszek, pieśni i trenów,
- Aleksander Kamiński, *Kamienie na szaniec*;
- Adam Mickiewicz, *Świtezianka*, *Dziady część II*, *Pan Tadeusz* (wybór);
- Antoine de Saint-Exupéry, *Mały Księżę*;
- Henryk Sienkiewicz, *Quo vadis* (fragmenty), *Latarnik*;
- Juliusz Słowacki, *Balladyna*;
- Stefan Żeromski, *Syzyfowe prace* (fragmenty);
- Sławomir Mrożek, *Artysta*;